

Hingsteslægter, der uddø.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
den 6. Februar 1907
af Statskonsulent *J. Jensen.*

Det er ingenlunde min Mening at ville fremsætte nogen ny Avlsteori, jeg attraar kun at give et Bidrag til Belysning af det interessante og langt fra klarede Avlsspørgsmaal, idet jeg gennem min mangeaarige Virksomhed har haft en sjælden gunstig Lejlighed til at sætte mig ind i Landhesteavlen, ligesom jeg gennem Studier af hidtil ikke kendte eller benyttede Kildeskrifter er kommen ind i Avlsforholdene ved vort i sin Tid berømte kongelige frederiksborgske Stutteri. Som et synligt Resultat af mit Arkivarbejde foreligger de omdelte 10 Slægttavler (af hvilke dog kun 3 af Pladshensyn ere indheftede her).

Til Forstaaelse af Foredraget skal jeg forudskikke nogle orienterende Bemærkninger. Først maa man vide, hvad der forstaas ved en »Hingst«. En Hingst eller, som den i gamle Dage benævntes, en »Stodhest« er et udsøgt Eksemplar af Hankønnet og hører som saadant til det ypperste i Hesteslægten. Skellinien mellem Hingsten og Hoben er naturligvis noget vilkaarlig trukken, men dog nogenlunde skarp. I Landavlen regner man kun med de bedre Præmiehingste, dem, som findes værdige til Optagelse i Stambogen, og, som man haaber, ville kunne bringe Avlen fremad.

Paa det gamle Stutteri udtoges af Sagkyndige de allerbedste Plage til Stodheste for Stutterihopperne, og endda deltes disse igen i Hovedstodheste og Reservehingste, hvilke sidste ordinært kun bedækkede enkelte Hopper. Det maa her bemærkes, at man i Stutteriets Velmagtsdage ikke foretog Kastration, saa der var lutter Hingste i de kongelige Stalde; men alle Brugshestene vare kun at betragte som »ukastrerede Vallaker«, og de fik rent undtagelsesvis med Avlen at gøre.

En »Hingsteslægt« er hele den Samling »Hingste«, som i lige opstigende Linie stammer fra en fælles Stamfader, der særlig har udmærket sig som Avlsdyr, eller som er den først kendte af Slægten, hvorfor dens Afstamning i Reglen er ubekendt, hvilket altsaa aabner den Mulighed, at den kunde tilhøre en anden kendt Slægt.

Naar jeg i Titlen paa Foredraget har valgt Udtrykket: »der uddø«, beder jeg det forstaaet ikke alene som Slægter, der ere døende eller dødsdømte, men ogsaa som allerede uddøde. Og ved Uddøen forstaaes ikke saaledes som i Menneskeslægten, at en Familie bliver ufrugtbar eller ikke mere giver mandligt Afkom, men derimod saaledes, at det mandlige Afkom ikke naar den Godhed, der kræves for at blive »Hingst«.

Uagtet Hingstene altsaa ere »Fløden« indenfor Hesteslægten, er der, som antydnet, stor Forskel paa dem, baade som Individer og som Avlsdyr, hvilket tydeligt fremgaar af Stutteriets Slægtstavler. Man kan saaledes med fornøden Sagkundskab dele dem efter Kvalitet i 1., 2., 3. eller endnu lavere Klasser. Virkelig 1. Klasses Hingste ere yderst faatallige i enhver Race, det er den sande *crème de la crème*. De avles som Regel kun af 1. Kl.s Forældre, de saakaldte »Hingstefædre« og »Hingstemødre«, der foruden øvrige fremragende Egenskaber have en sjælden god Nedarvingsevne, og som dertil »passe sammen«. Men selv under saadanne eksceptionelle Forhold opnaas 1. Klasse kun enkelte Gange; Resten bliver af lavere Kvalitet.

2. Klasses Hingste høre enten dertil eller ere det ypperste af en lignende Faders Afkom med en fremragende Hoppe. Som Avlsdyr drive 2. Klasses Hingste det kun rent undtagelsesvis højere end til at give en enkelt Søn, lig dem selv, medens alt det øvrige bliver ringere. Derimod kunne de give 1. Klasses Døtre. Der er mange Eksempler paa, at en 2. Klasses Hingst har leveret en Mængde fortrinlige Døtre, men ikke en eneste blot nogenlunde god Hingst (f. Eks. *Jason*, Jysk Stbg. Nr. 611).

Efter 3. eller endnu lavere Klasses Hingste falder der sjældent en Søn, der kommer i Betragtning som Hingst, medens enkelte kunne give nogle gode Hopper og værdifulde Brugsdyr. Gennemgaaende staar dog Afkommet langt under Faderen i Godhed. Saadanne Hingstes Værdi som Avlsdyr indskrænker sig altsaa nærmest til den øjeblikkelige Vedligeholdelse; men med dem uddør i Reglen Hingsteslægten.

Naar man ved Hjælp af »Renavl« vil opbygge en Stamme, hvilket er eller bliver Maalet for enhver Opdrætters Stræben, sker det fornøftigvis kun ved 1. Klasses Dyr og navnlig 1. Klasses Handyr; med lavere Kvalitet er Opgaven umulig, hvis Godhed og ikke Snurrepiberier er Opgaven. Hos Hesten, med det begrænsede Antal Afkom af hvert enkelt Moderdyr, gør den skrappe Sigtning af Avlsmaterialet Udvalget meget begrænset, og deri rummes en Fare for, at Sagen strander. Har man ikke en absolut »Træffer«, en virkelig Stamfader eller Stammoder at begynde med, og saadanne ere jo uhyre sjældne, er det umuligt, selv for et rent »Opdrætteri«, at danne en Stamme.

Den gamle Metode, som blev brugt i Landavlen, og som har været medvirkende til Landracernes Dannelse, nemlig et beskedent Udvalg af det bedre, som f. Eks. den bedste »Hingsteklaad« i Landsbyen til Hoppernes Bedækning, førte ganske vist ikke eller kun yderst langsomt fremad, men rigtignok heller ikke saa hurtigt til Slægternes Uddøen som det rationelle Udvalg, der

kun gaar ud paa det bedste. En tarvelig Hingst kunde parret med en god Hoppe give en Søn, der var bedre end den selv, hvorved der pustedes Liv i en døende Hingsteslægt; medens man gennem det rationelle Avlsvalg slet ikke regner med de tarvelige Hingste. Hvis der er nogen som helst Mening i Udtrykket: »Én Slægt forgaar og en anden opstaar«, maa det være paa den anførte Maade, thi Skabelsens Tid er jo forbi.

Paa Stutteriet, hvor Kuløren efterhaanden blev Hovedsagen, holdt man tilsidst for dennes Skyld Stammerne i Live, trods Tilbagegangen i Godhed.

Et talrigt og godt Hingstetillæg gennem flere Slægtled er det fineste Barometer for en Slægts, Stammes eller Races Standpunkt. Begynder det at tage af, uden at der ligger paaviselige Fejl til Grund derfor, er den paa Retour og vil sikkert uddø i lige Linie i Løbet af ganske faa Slægtled. Naar Udartningen først er begyndt, er den vanskelig eller umulig at standse, hvorfor ogsaa Opdrætterne i deres Nød stadig paakalde Hjælp udefra under Navn af »Blodopfriskning«, gennem Tilførsel af fremmede Handyr, hvilket jo faktisk er ensbetydende med Krydsning.

Da jeg for over 20 Aar siden fik den Opgave at undersøge Afkommet efter Præmiehingste, nærmest af den svære Slags, kom jeg ganske naturligt ind paa Studiet af Afstammingsforholdene, og det fremgik da tydeligt af Stamtavlerne, at der havde eksisteret Hingsteslægter, som vare uddøde, ligesom de eksisterende Hingste kunde føres tilbage til nogle faa Stamfædre, hvoraf flere vare indførte Hingste. Ved at følge disse Hingsteslægter i det siden forløbne Tidsrum, viser det sig nu ogsaa, at de allerfleste ere uddøde eller døende; selv de, der for faa Aar siden vare berømte — som »Grantorperne« (*Grantorp*, J. Stbg. Nr. 215, født 1864) og »Ølgoderne« (*Claus Ølgod*, J. Stbg. Nr. 251, f. 1867) —, ville sandsynligvis være uddøde i Løbet af faa Aar. Og, hvad der siger sig selv, der er ingen ny Slægt skabt eller dannet, da der ikke er indført nogen fremmed Hingst, der har

været Hingste- endsige Stamfader, siden *Oppenheim* (Jysk Stbg., Nr. LXII), den bekendte svære engelske Suffolk- (eller Shire?) Hingst, der kom til Randers-Egnen 1862, og som er bleven Stamfader til hele den nuværende jyske Race. Siden der er begyndt at drives virkelig rationel Avl med skarpt, sagkyndigt Udvalg af Avlsdyr, er det gaaet ned ad Bakke med rivende Fart for de jyske Hingsteslægter, idet de ere uddøde i Løbet af de sidste Aar eller true med snart at uddø, paa den ene — »*Oppenheim*« — nær. Men heller ikke denne har vist sig levedygtig eller livskraftig i alle dens Forgreninger. De fleste have fulgt den almindelige Dødelighedslov, og kun én »Linie«, »*Valdemarerne*«, synes at gøre en Undtagelse; men rigtignok heller ikke alle dens Grene ere livskraftige, idet kun én, »*Munkedalernes*«, kan siges at blomstre, og det endda kun gennem Topskudet, *Aldrup Munkedal* (Stbg. Nr. 839, født 1893). Af en »*Matador*«s talrige Sønner er der i Reglen blot en enkelt eller ganske enkelte »*Hingstefædre*«, der næsten altid ere de bedste og de første rigtig gode af Sønnerne. *Aldrup Munkedal* og dens bedste Sønner maa nu paa lidt nær levere Hingste til hele den jyske Race, som de altsaa ere Bærere af. Det gaar saaledes ganske naturligt til, at man rendyrker denne Linie, der har sejret i Konkurrencen som den bedste. Derved kommer man ganske af sig selv ind paa »*Indavl*« og den deraf og dermed følgende Stammedannelse, som jo er eller bliver Endemaålet for al rationel Avl, da det er den eneste Vej til Sikkerhed i Avlen, og uden hvilken det hele er et Lotterispil med alt for faa Gevinster. Men, som antydet, staar og falder »*Renavlsprincipet*«, som nu har været fulgt i den jyske Hesteavl i over en Menneskealder, med de enkelte Individuer, der nu bære Avlen. Vi staa for Øjeblikket ved Skillevejen indenfor den jyske Hesteavl, og Tiden vil vist ogsaa komme til alle de andre, der følge samme Princip med Dygtighed.

Grunden til denne kedelige Udartning, der har vist sig indenfor Hingsteslægterne, kendes ikke; men det

mangler naturligvis ikke paa Forklaringer af Fænomenet, jo mere uforstaaeligt det synes, desto flere er der naturligvis, der føle sig kaldede til at fremsætte deres Meninger eller endog opstille Teorier derom. Egentlige Beviser ere jo meget vanskelige eller umulige at opstille i Husdyravlen, bl. a. paa Grund af Arven fra de to Forældre, der igen ere forskellige af Afstamning, hvorfor Dilettantismen spiller saa stor en Rolle dér. En af de fornuftige Paastande, der fremsættes, er den, at Hingstetillæget ikke er en Maalestok alene for Hingstens Nedarvingsevne, men lige saa meget skyldes de Hopper, som Hingsten »arbejder med«. Nægtes kan det heller ikke, at Hoppestanden er meget forskellig i de forskellige Egne, ligesom der er uhyre stor Forskel paa de Hopper, som føres til de forskellige Hingste. Hoppen har utvivlsomt i Gennemsnit samme Indflydelse paa det enkelte Afkom som Hingsten, og en enkelt fremragende Hoppe, en »Hingstemoder«, kan være bestemmende for, om der efter en Hingst falder en fortrinlig Hingst eller blot en almindelig Vallak, ligesom der er Eksempler paa, at en fremragende Hoppe gennem udmærket Afkom er bleven Stammoder til en Familie, eller gennem en Søn endog har sat sit Stempel paa en hel Stamme; men Hingsten faar dog sin væsentlige Betydning gennem det talrige Afkom, hvorpaa alene en Statistik kan bygges. De rene Teoretikere, der selv mangle Forudsætninger for at kunne dømme om de praktiske Forhold, forlange som Regel alt for nøjagtige matematiske Beviser af »Praktikerne« for at tro dem. Med behørig Sagkundskab, Sandhedskærlighed og kritisk Sans kan det ved Sammenligning af de forskellige Hingstes Præstationer i Avlen lade sig gøre at danne sig et tilforladeligt Skøn over Nedarvingsevnen hos de forskellige Hingste. Alligevel var det ikke af Vejen, om den Usikkerhed, der faktisk er i Landavlen ved den stadige Krydsning — rigtignok indenfor Racen —, der foretages ved enhver Parring, og som plejer at give sig Udslag netop ved snarlig Udartning, kunde fjernes, for at man kunde faa Spørgsmaalet om Hingsteslægternes Uddøen

belyst. Nogen absolut Renhed, saaledes som den kan have hos selvbeFrugtende Planter, kender man ikke i Husdyravlen; men noget hen derimod har man dog i Stammer, hvor der er bleven drevet Indavl i mange Slægtled. Netop i Hesteavlen her i Landet har man nogle af de smukkeste Resultater at opvise i den Retning, idet der i vort i sin Tid berømte Stutteri i over 100 Aar, og en lang Tid med afgjort Held, har været drevet Indavl indenfor flere smaa Stammer, saa at Individerne vare komne til at staa hinanden nær, baade i Ydre og Blod.

Hvis det nu viste sig, at der i den rationelle Stammeavl paa Stutteriet gjorde sig samme Regler gældende med Hensyn til Hingstens Nedarvingsevne og Hingsteslægternes Uddøen som i den urene Landavl, bestyrkedes unægtelig betydeligt Rigtigheden af Vanskeligheden ved at danne Stammer netop gennem Hankønnets Udartning.

Til Dels som Biprodukt fra mine Studier over Landhesteavlens Historie havde jeg i Aarenes Løb samlet en hel Del Materiale vedrørende det gamle Stutteri, og ved at benytte selve Stutteriets Aarbøger i Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek samt Professor *Prosch's* Uddrag deraf, udgivet af Indenrigsministeriet 1856, havde jeg faaet noget Indblik i Stutteriets Historie; men desværre vare Kildeskrifterne ufuldkomne, idet Aarbøgerne først begyndte 1720 og endda havde meget store Huller, saa Slægttavlerne ikke hængte sammen eller kunde føres tilbage til Udspringet. Heldigvis kom jeg gennem mine Arkivarbejder paa den Tanke, at da Stutteriets Stodheste havde været opstaldede i de kongelige Stalde udenfor Bedækningstiden, var det rimeligt, at der i Staldetatens Arkiv fandtes Oplysninger om dem. Selve Stutteriarkivet var derimod desværre gaaet til Grunde, og den sidste Rest deraf bortsolgt ved Auktion ved Stutteriets endelige Opløsning. Min Formodning viste sig rigtig, og ved Velvillie fra Staldmesteren, Hr. Greve Frijs', og Hr. Ekspeditionssekretær Schmidts Side, lykkedes det at finde de gamle Staldbøger lige fra 1680 med Fortegnelse over

alle Stodheste, der havde været opstaldede i Kjøbenhavn udenfor Bedækningstiden. Med Undtagelse af de første Aar, da Hingstene endnu delvis stode paa Stutteriet, og Stambogføringen ikke var rigtig gennemført, er der i over 100 Aar, indtil ca. 1800, ført nøjagtig Bog over alle Hingstene med Navne, Farve, Fødselsaar, Fædre samt Mødrenes Stodmærke og Bogstav. Naturligvis stemmer Fortegnelsen med Stutteriets Aarbøger, som altsaa suppleres derved. Det er desuden et mærkværdig heldigt Træf, at den virkelig historiske Tid gaar saa langt tilbage, at den omfatter Stamfædrene til Hingsteslægterne indenfor de forskellige Stammer, hvoraf Stutteriet bestod, saa man nu har fuldstændig sammenhængende Slægttavler for hele Stutteriet, lige fra Stammernes Grundlæggelse.

Stutteriet var et Hofstutteri, hvis Opgave var at forsyne Kongen og hans Hof med de fornødne Heste. I gammel Tid synes Fordringerne til disse ikke store, men under Chr. V., den store Hesteven, bleve de større og mere raffinerede. Det var jo ogsaa Rokokkoens gyldne Tid, og Modens Krav til den enevældige Hersker strakte sig naturligt til Hestene og Køretøjerne. Det forlangtes saaledes, at de kongelige Spand — hvert paa 6 Heste, foruden Reserveheste — skulde være af forskellige Kulører, helst aparte, men dog muligst ens, og dertil skulde de naturligvis være gode, smukke og af en bestemt og ensartet Type. Disse Fordringer blev det Stutteriets Opgave at opfylde, og de foranledigede en hel Revolution i dets Ledelse og Ordning. Ved Omordningen 1691 blev derfor saa vidt muligt Stutteriets Hopper samlede i Stod med samme Lød, hvert paa 18 Hopper, hvortil der saa anvendtes Hingste af samme Farve. Med denne Avl efter Kulører var Avlsprincippet givet. Fra Krydsning blev man tvungen over til Renavl, og denne førte ganske naturligt inden ret lang Tid igen til Indavl med Danelsen af konstante Stammer. Det var ikke alene den enkelte Hingst, der grundlagde Stammen, men stadig

enkelte fremragende Hingste, der bare Avlen, medens Flertallet var uden eller kun af ringe Betydning.

Avlen lededes, i Følge gammel Skik, paa den simple Maade, at man, naar Græstiden begyndte, slap Hovedstodhingsten løs i en indhegnet Vang til Hopperne, og naar de saa efter et Par Maaneders Forløb vare »afhestede«, gik Hingsten tilbage til den kongelige Stald. Først omtrent ved Midten af det 18. Aarhundrede, antagelig da Tilbagegangen begyndte at spores, gik man lidt efter lidt over til »Bedækning af Haanden« med større Udvalg af Hingste, og denne Metode blev obligatorisk efter 1771, da Struensee lod foretage den store Reduktion. Denne Begivenhed aabenbarede den Hemmelighed, at der maa have været *something rotten* indenfor de hellige Mure, og at Dekadencen var begyndt. Ligesom 1691 indledede Renavlen med den deraf følgende Stammedannelse, der førte til Stutteriets Berømmelse, saaledes indledede 1771 den ny Æra, den planløse Krydsning med Enderesultat: Stutteriets Opløsning.

Støttet til Slægttavlerne skal jeg nu i korte Træk gennemgaa Stammerne.

Stutteriet bestod fra omkring 1700 til dets Opløsning 1840 af 6 forskelligt farvede Stammer, der igen bestode af et eller i Stutteriets Blomstringstid af to eller endnu flere Stod.

Den brune Stamme.

Den bestod oprindelig af to Stod, Tomler- og Fane-Stoddet, og er grundlagt med Hopper af forskelligt Blod indenfor den gamle Stutterirace, men nærmest af brunt Lød, ved Hjælp af den sortbrune Hingst *Recompance*, der antagelig var af Stutteriblød; men forøvrigt vides der ikke andet om den, end at den kom til Stutteriet 1681 som Gave fra Kongens Broder, Prins *Georg* eller *Jørgen*, der havde Vordingborg Len, hvor han holdt et Stutteri. Den avlede allerede det første Aar en sortbrun Hingst, *Crone*, som gav flere Sønner, hvoriblandt den sortbrune

Vulcanus, der blev en berømt Stodhingst og igen gav mange Sønner, bl. a. flere sorte med Hopper af det den Gang sorte Fane-Stod. Dens bedste Søn hed ogsaa *Vulcanus*, født 1698, og var ligesom Faderen et godt Avlsdyr. Af dens Sønner vare de bedste den sortbrune *Guerrier*, der kom til Vallø Stutteri, hvor den gav udmærket Afkom til Stalden, og den kastaniebrune *Crone*, der var født 1713 og blev ved at virke som Stodhest til 1735. Det var en Matador i Avlen, og den gav i den lange Aarrække en Mængde Stutterihopper og flere gode Sønner, hvoraf de bedste vare *Crone*, født 1725, og *Noble*, født 1726, begge lysere end Forfædrene. Stoddene, der begge gennem *Recompance*-Blodet vare blevne sortbrune, bleve ved *Gl. Crone* og dens Sønner mere blandede af Lød, saa Tomler-Stoddet kunde omdannes til et blankbrunt, hvori ovennævnte *Noble* kom til at virke. Hver især blev Fader til flere Sønner, men de to bedste, *Vulcanus* (efter *Crone*) og *Serviable* (efter *Noble*) vare faldne paa en fortrinlig Hoppe, D., fra Vallø, hvor den var falden efter en Hingst, *Bellegrace*, vistnok udenfor Stammen. *Vulcanus* blev i Fane-Stoddet Fader til flere Sønner, hvoraf den bedste var *Reveur*, f. 1747, men hvorvel den, til Dels med fremmede Hopper, gav flere Sønner, bleve ingen af disse »Hingstefædre«, og deres Sønner igen vare saa tarvelige, at de slet ikke gave Hingste.

Den anden Gren, repræsenteret af *Reveurs* Halvbroder, *Industrieux*, uddøde først et Slægtled senere, det 10., med en tarvelig Hingst, *Noble*, og selve Fane-Stoddet blev opløst som degenereret ved Reduktionen 1771.

I det blankbrune Tomler-Stod gav *Serviable* bl. a. den fortrinlige Hingst, *le Brave*, der navnlig gav gode Døtre, medens det blev Halvbroderen, *le Vif*, der fortsatte Hingsteslægten, hvilket rigtignok kun varede i 3 Led. Det sidste mandlige Skud af den gamle Stamme, *Kalven*, født 1782, var ikke meget bevendt og efterlod intet Afkom i Stutteriet, ikke en Gang paa Spindesiden.

Denne Slægttavle er den smukkeste af dem alle. *Recompance*-Blodet tager efter faa Slægtled aldeles Magten

indenfor Stammen og bliver absolut eneraadende. Forsøget med den sortbrune *Bellegrace*, fra 1716—24, førte kun til noget gennem Datteren D., Moder til Hingstene *Vulcanus* og *Serviable*; dette var den første »Blodopfriskning«, og paa denne gik det videre, men egentlig kun rigtig godt ét Led, hvorefter det gik mere og mere ned ad Bakke med Hingstene, saa det ligefrem blev nødvendigt at skaffe Hjælp, hvilket skete ved Hingstene *le Brave II* og *le Vif*, begge Descendenter af en arabisk Hingst og Sønner af en sortbrun Hingst, *Etranger*, der var falden paa en engelsk Jagthoppe. Men paa mødrene Side var der gammelt Stutteriblod. Hjælpen blev dog kun forbigaaende og indskrænkede sig til de to Hingstes Virketid, 1773—83, idet deres Sønner vare tarvelige og gave daarligt Afkom, saa man maatte gribe til indførte spanske Hingste (se den sorte Stamme).

Den hvidgraa Stamme.

Denne blev bygget op paa hvidfødte og graa Hopper af tidligere lysfarvede Stod, hvortil der omkring 1700 brugtes graa og hvide Hingste, der nedstammede fra en graa, tyrkisk Hingst; men denne Hingsteslægt uddøde allerede med 3. Led. Samtidig og derefter benyttedes en graa Hingst, *Mignon*, fra Pløen, født 1690, og den blev den egentlige Stamfader, idet dens Slægt, den lige Linie, lever den Dag i Dag. Den avlede bl. a. en graa Hingst, *Neptunus*, der gav nok en graa *Neptunus*, som med en Hoppe af hvidfødt Blod igen gav Matadoren *Royal*, født 1722, der blev Stamfader i snævrere Forstand til saa vel den graa som den hvide Stamme. Ca. 1708 udskiltes der et graat Stod fra det hvidgraa, der saa søgtes gjort til et hvidt, hvilket dog først lykkedes langt senere, bl. a. fordi der manglede hvidfødte Hingste. De graa Hingste vare indtil henimod Midten af det 18. Aarhundrede fælles for begge Stod.

Med hvide Hopper gav *Royal* en hvid Hingst, *le Beau*, født 1728, den første hvide Stodhingst efter mange Aars

Forløb, og den hvidgraa, *le Badin*. Den første blev Op-hav til en talrig hvid Hingsteslægt, der dog kun blomstrede et Par Slægtled, derimod mærkværdig nok ogsaa til den graa Hingsteslægt, gennem den graa *Excellent*, medens *le Badin* gennem Sønnen, den hvide *Favori*, grundlagde den hvide Hingsteslægt, der først uddøde i den anden Halvdel af det 19. Aarhundrede. *Favoris* Søn, *Nonpareil*, var en god Hingst, der ogsaa gav godt Afkom, hvoriblandt 6 hvide Hingste, af hvilke de 4 vare Helbrødre, faldne paa en hvid Hoppe, E., der desuden var Moder til en 5. god, hvid Hingst, *Ardent*. Her er der altsaa et mægtigt Udslag af Nedarvingsevne, det største, der kendes i Stutteriet. Hoppen var Produkt af nær Slægtskabsavl, idet alle Leddene i opstigende Linie i Stamtavlen kunne føres tilbage til *Royal*. Mærkværdigt nok svarede de gode Sønner ikke til Forventningerne som Avlsdyr, idet ingen af dem gav en eneste god Søn, saa Slægten var døende i næste Led. Tilstanden var endog saa fortvivlet, at man maatte ty til en Spændhest, kaldet *Tarvelig* (f. 1790), der ikke var anset for egnet til Stodhingst, og som fuldtud svarede til sit Navn, for at holde Slægten oppe. Med en graabroget Hoppe med god Nedarvingsevne avlede den saa et Par hvide Hingste, af hvilke *Baldur* var brugelig. Den gav atter med en graa Klepperhoppe, der var i Slægt med dens Moder, to hvide Hingste, hvoraf den ældste, *Hermogenes*, igen med en hvid Hoppe gav en god, hvid Hingst, *Behagelig*, født 1814 og død 1832. Den efterfulgtes af Sønnen *Svanen*, født 1823, paa en Baldur-Hoppe, og den levede til 1846 som Stodhingst. 1844 afløstes den af Sønnen *Hother*, og saa er det endelig Slut med Herligheden.

Den hvide Stamme havde stadig voldet meget Bryderi, idet der for Farvens Skyld maatte drives Avl i nært Slægtskab, og Ulemperne derved forstærkedes yderligere ved den sandsynligvis med Løddet følgende Tendens til Ufrugtbarhed samt Skrøbelighed hos Føllene.

Den graa Stamme

holdtes ren i 6 Led fra den foran nævnte *Excellent* indtil 1796, da den sidste rentrukne Hingst, *Vild*, døde. Dens eneste Søn var falden paa en polsk Klepperhoppe, og dens Sønesøn, den af Gebauer afbildede graa Hingst, *Pegasus*, var ogsaa falden paa en Hoppe af blandet Blod, hvorimod dennes Søn igen, *Mercur*, havde en god Moder af den gamle Stamme. Sønesønnen *Viggo*, født 1834, falden paa en gul Hoppe, blev solgt 1837 til Branth, Klarupgaard, der i 1852 atter solgte den for 400 Rdlr. til Landstutmester, Professor With, som kaldte den *Mercur*. Paa Stutteriet avlede den bl. a. Stutterihingsten *Augustus* foruden *Frode* i Strøllille. *Augustus* var Fader til Stutterihingsten *Kulsvieren* og denne til *Regulus*, fra hvilken de nuværende sorte Regulushingste stamme. Hingsteslægten lige fra *Mignon* blomstrer altsaa endnu; men paa Hunkønssiden har den været stærkt blandet siden Slutningen af det 18. Aarhundrede.

Den røde Stamme.

Den har til Stamfader den røde Hingst *Agreable*, født 1696 i det sorte, spanske Stod, efter den sorte Spanier *Superbe*. A. udmærkede sig, ligesom ofte de Hingste, der faa en fra Forældrene forskellig Farve, ved en fremragende Nedarvingsevne, idet den gav flere Sønner, hvoraf den bedste var *Gentil*, og mange gode Døtre, der bleve Stodhopper. For Farvens Skyld parrede man saa disse Halvsødskende; men man nødtes dog efter et Par Slægtled til at bruge Hingste af andet Blod. Alligevel blev det Hingste, der i lige Linie nedstammede fra *Agreable*, men rigtignok paa Modersiden af fremmed Blod, der kom til at fortsætte Slægten, som holdtes ren indtil 1782, da den berømte Stodhest *Bæveren* fødtes af en Hoppe af andet, blandet Stutteriblod. *Bæverens* Fader, *Glorieux*, var en meget god Hingst, der ogsaa havde en fortrinlig Moder,

Hoppen E, der desuden var Moder til to andre gode Hingste.

Bæverens bedste Søn, *Prægtig*, var ogsaa af fremmed Blod paa mødrene Side, og dens Søn og Afløser, *Stærk-odder*, havde en halv-spansk Moder. Dennes Søn hed ogsaa *Bæveren*, og efter den have de røde »Bæver-Heste« paa Sjælland taget Navn. Den bedste af dens Børn var Stutterihoppen *Sabina*, hvis Blod rinder i alle de røde Frederiksborgheste. Den røde Stamme overlevede Stutteriets Opløsning 1840; men Hingsteslægten i lige Linie fra *Agreable* er forlængst uddød.

Den sorte Stamme.

Den kan ikke saaledes som de fleste andre Stammer føres tilbage til en enkelt fremragende Hingst, men har aabenbart sine Rødder langt tilbage i Stutteriet. Der har nemlig i gamle Dage været sorte Stutteriheste af meget forskellig Oprindelse og faldne efter Fædre af forskellige andre Lød, baade brunt og blaaskimlet. De sorte have altid været forholdsvis talrige og i Samklang dermed gode. Dertil kom, at Heldet fulgte dette Lød, idet de under Chr. V indførte sorte og brune spanske Hingste kom de sorte Stod tilgode. Det spanske Blod dominerede paa Hankønssiden til langt ind i det 18. Aarhundrede; men saa udartede Hingstene, og 1747 var der ligefrem Hingstenød, saa man nødtes til at tage sin Tilflugt til to sorte Spændheste, *Utile* og *More*, den første af spansk Stutteriblod, den anden derimod falden i det blaaskimlede Stod efter den berømte Stodhingst *Hercules*. *More* viste sig som en »Hingstefader« af Rang, og dens mandlige Descendenter beherskede i 4—5 Led aldeles den sorte Stamme; men saa tyndede det stærkt ud med Hingstetillæget; i 5. Led var der kun én god Hingst, *Springeren*, og i 6. ligeledes kun én, dens Søn *Smuk*, der vel gav mange, men ikke gode Sønner, af hvilke kun én, en Blaaskimmel, atter gav en Søn. Dermed uddøde *More*-

Slægten i lige Linie ca. 1815 efter 7 Slægtled og henved 70 Aars Forløb.

Som Afløser kom *Africano*-Slægten, der nedstammede fra den sortbrune spanske Hingst af dette Navn, der blev indført 1797. Den virkede baade i den sorte og brune Stamme og blev Stamfader til Hingstene i disse i flere Generationer.

Som den sidste sorte Ætling paa Stutteriet maa nævnes Stodhingsten *Morian*, der fik en ikke ringe Betydning for Landhesteavlen i Frederiksborg Amt gennem Sønerne *Ullerød-* og *Strø-Hingsten*.

Den blaaskimlede Stamme.

Den har sin Oprindelse fra Antvorskov Stutteri, hvor der tillagdes de første blaaskimlede Stodhingste, man kender noget nærmere til. Den Hingst, der maa betegnes som den egentlige Stamfader, er *Bataillon*, som bedækkede i en lang Aarrække i den sidste Trediedel af det 17. Aarhundrede, og paa hvis talrige Afkom det fornemlig var, at de blaaskimlede Stod grundlagdes. Men denne i lang Tid blomstrende Slægt uddøde dog i lige Linie noget ind i det 18. Aarhundrede, efter at den havde sygnet i nogen Tid, hvorfor man søgte Hjælp udefra, først hos en sort Hingst, der grundlagde en ny Linie, der bestod nogle Aar, og dernæst ved Indkøb i 1721 af en blaaskimlet 4-Aars Hingst, kaldet *Toutfaire*, antagelig af gammelt Stutteriblod. Den svarede godt til sit Navn, idet det viste sig at være en »Træffer«; den blev Stamfader til alle Blaaskimlerne i næsten 100 Aar. Blandt dens Afkom var det fornemlig »Matadoren« *Hercules*, f. 1725, der fik Betydning, og den stod som fremragende Avlsdyr ved Siden af den omtalte graa *Royal*. Indenfor den blaaskimlede og sorte Stamme spillede *H.* omtrent samme Rolle som *R.* i den graa og hvide, idet næsten alle Stamtavler i de fleste Grene gaa tilbage til dem. Alligevel var *Hercules*-Slægtens Blomstringstid ikke lang i den blaaskimlede Stamme; thi allerede 3. Slægtled

viser sig, trods de mange Hingste, stærkt paa Retur, og Slægten opretholdes kun gennem Udskudshingsten *Satin* og Sønnen *Admirable* i nogle faa Led. Gennem den sorte Gren af Hercules-Slægten (More, se foran) fik Stammen saa Forstærkning fra en god Hingst, kaldet *Fornejelig*, f. 1773, efter den sorte *Precieux*, der bedækkede nogle blaaskimlede Hopper; men heller ikke denne Hjælp varede mere end to Led, saa maatte man ty til en i 1808 indkøbt, sort Hingst, *Quadratus*, hvis mandlige Afkom bestod i 5 Led, og hvis sidste Skud, *Tamerlan*, f. 1854, blev købt tilbage til Stutteriet for 1000 Rdlr. i 1858. Det var en tarvelig Hingst, og den blev ogsaa det sidste Skud paa Stammen, der forøvrigt forlængst var adspiltet og at betragte som uddød.

Efter saaledes at have gennemgaaet de forskellige Hingsteslægter, der have spillet en Hovedrolle indenfor Stutteriet i Løbet af ca. 150 Aar, paatrænger Spørgsmaalet sig naturligt: Hvad lærer man saa deraf m. H. t. Hingsteslægters Uddøen? Og Svaret bliver desværre i Korthed dette, at Resultatet er omtrent det samme som i Landavlen, nemlig at Hingsteslægterne efter kortere eller længere Tids Forløb ere uddøde. Tidsrummet varierer meget stærkt, nogle af de ny Hingste gave slet ingen Sønner, andre nok Sønner, men ingen Sønnesønner, atter andre levede gennem deres mandlige Afkom 2—3—4 eller flere Slægtled, medens en enkelt, den graa *Mignon*, lever endnu i lige Linie i 23. Led fra Stamfaderen, uden at det er muligt at paavise Aarsagen dertil, lige saa lidt som til de andre Slægters Uddøen. Den omtalte Oprydning under Struensee i 1771 var ganske vist et Vendepunkt, idet der indtil da havde været fuldt op af Hingste indenfor de enkelte Stammer, medens der derefter nærmest blev Hingstenød; men man er ikke i Stand til at bedømme Kvaliteten af de mange Hingste, der bortsolgtes ved Udsætterauktionen. Der er meget, der taler for, at de ikke have været gode nok som Stod-

heste, og hvad flere af Stammerne, som den brune og den blaaskimlede, angaar, var Hingstetillæget stærkt i Tilbagegang allerede inden Reduktionen. Nogen væsentlig Indflydelse paa Hingsteslægternes Uddøen i Stutteriet har den næppe haft, om det heller ikke tør benægtes, at denne er fremskyndet noget ved Oprydningen.

Det er saaledes et ret trist Resultat, man kommer til ved Undersøgelser saa vel af Renavlen indenfor Landracen som Stammeavlen indenfor det gamle berømte Stutteri, nemlig at Hingsteslægtterne efter kortere eller længere Tids Forløb have Tilbøjelighed til at udarte og at dø ud, hvorved Stammedannelsen jo faktisk brydes. Det har heller ikke været mange Slægtled, hvori der har været virkelig Stammeavl, Renavl, dreven fra begge Sider, idet der jævnlig, naar der syntes Tilbagegang, er indført fremmed Blod. I Slutningen af det 18. Aarhundrede, da Degenerationen blev overvældende indenfor Stutteriet, tyede man som Nødmiddel til Krydsning, der efter Datidens Teori ansaas for et Universalmiddel, hvilket ogsaa brugtes rigeligt og uden Plan, idet det eneste Baand paa Ledelsen var Bevarelsen af Farven. Alligevel blev Resultatet med Hensyn til Hingsteslægtterne ikke meget forskelligt fra tidligere. Forskellen bestod nærmest deri, at saa længe der dreves Stammeavl indenfor den bedste »Linie«, synes der at have været mere Stabilitet til Stede, saaledes at Hingsteslægtterne blomstrede længere. Men til Gengæld kunde det ogsaa i visse Tilfælde se ud, som om det var fremmed Blod fra Hunkønssiden, der bragte en Hingsteslægt over det døde Punkt.

Uagtet Erfaringerne fra Hesteavlen her i Landet alt-saa pege i samme bedrøvelige Retning: Degeneration, viser det sig andet Steds, at denne Regel ogsaa har Undertagelser, idet der findes en Mængde blomstrende Racer, saa vel blandt Heste (f. Eks. Orloff-Traveren) som blandt Kvæg (Korthornsracen), Faar (Mauchamp), Svin, Hunde og Fjerkræ, der ere dannede paa Grundlag af en frem-

ragende Stamfader ved Hjælp af Indavl og Renavl. Det er altsaa gørligt, om det heller ikke er en Hverdagssag.

Naar dette hidtil ikke er lykkedes i Hesteavlen her i Landet, skyldes det aabenbart særegne Aarsager. Udtalelserne fra Samtidens Sagkyndige gaa alle ud paa, at Degenerationen indenfor Stutteriet skyldtes det begrænsede Udvalg indenfor de smaa Stod, hvorved man nødtes til at vedblive med for nær Slægtskabsavl. Faktisk gik denne godt en lang Tid, og det var ved Hjælp deraf, at Stammerne dannedes; men saa kom Straffen for Overdrivelsen. Havde Stutteriet været 10 Gange saa stort eller kun bestaaet af én Stamme, er der Rimelighed for, at Resultatet var blevet et andet, ikke at tale om, hvis der havde staaet en Landavl bagved. Det var sikkert ogsaa for meget forlangt, at der indenfor saa snævre Grænser, som Stutteriet, skulde have været mange virkelige Stamfædre. Man maa snarere forundre sig over, at der i saa kort et Tidsrum som Slutningen af Christian V.s og Begyndelsen af Frederik IV.s Regeringstid virkelig opstod »Matadorer«, der kunde grundlægge de 6 forskellige Stammer. Men de vare jo ikke alle lige gode, og faktisk har kun én, den graa *Mignon*, vist sig levedygtig gennem Tiderne. Det er ogsaa al Ære værd, at vi have haft én saadan Stamfader, der kunde have grundlagt en endnu bestaaende Stamme eller Race, hvilket maaske havde lykkedes, hvis dens Afkom var bleven rendyrket med den Dygtighed og i den Udstrækning, det fortjente.

Det er en gængs Tro, at det var Ledelsens Uduelighed og dens Forblindelse af de i Slutningen af det 18. Aarhundrede moderne Krydsningsteorier, der ødelagde det ved Hjælp af Renavl og Indavl opbyggede verdensberømte Stutteri; men Faktum er, at det var begyndt at udarte, længe før nogen tænkte paa Krydsning, der fornuftigvis ogsaa kun brugtes som Nødmiddel og med Forsigtighed i det 18. Aarhundrede. Om Ledelsens Genialitet foreligger der intet som helst, hverken fra Blomstrings- eller Nedgangsperioden. Kun efter at det

hele var uhjælpelig degenereret, véd man, at der dreves mere vild Krydsningsavl, hvilken jo ogsaa endte, som det var at forudse — med Døden. Den Mulighed, at et »Opdrættergeni« kunde have reddet Stumperne paa et tidligere Trin, er jo ikke udelukket, men det bliver dog altid et Tankeeksperiment.

Iagttagelser af Foreteelser i Landavlen ligesom Stutteriets Historie belære os om, at det er en meget vanskelig Sag at danne Stammer, naar dermed forstaas godt og ensartet Afkom af et enkelt fremragende Avlsdyr, og som er i Stand til at vedligeholde sig selv, navnlig med gode Handyr, ikke blot i ét eller to Led, men varigt. Man har troet, at slet og ret Indavl eller Renavl var den ufejlbare Vej dertil; men denne Illusion maa opgives. Ved Renavl kan man nok holde en Slægt i Live, og ved Indavl kan man fæstne en Type — i alt Fald en Tid; men det er ingen sikker Vej til at frembringe noget godt, hvad jo er Maalet i Husdyravlen. Dertil hører der mange og sjældne Forudsætninger. Den første Betingelse er en Hingst med stammedannende Evne, hvilket er en Sjældenhed at finde, saa en Samling udmærkede Hopper, der staa Hingsten nær, især m. H. t. Nedarvingsevne, og endelig en fremragende Avlsleder, der forstaar at udnytte alle Chancerne, hvilket er lige saa sjældent. Det er en Kombination, der ikke indtræffer i enhver Menneskealder.

Vil man nu overføre Erfaringerne fra Stutteriet paa de nuværende Forhold indenfor Hesteavlen her i Landet og søge at drage Slutninger deraf m. H. t. Fremtidsudsigterne, da er Tilstanden ret interessant for den jyske Avls Vedkommende. Gennem Udvalg af det bedste og ved stærk Uddøen af Hingsteslægterne er Antallet deraf omtrent reduceret til én, i alt Fald er der kun én, der blomstrer, nemlig »Munkedalene«, i hvilken Slægt man lykkelig er naaet ned til 8. Led fra den indførte *Oppenheim*. I Slægtens 6. Led er der Matadoren *Aldrup Munkedal*, et Fænomen, hvad Afkom angaar, som der næppe har været Mage til før i den jyske Avl. Det er faktisk den,

der betyder det stærke Fremskridt i de senere Aar, og det synes, at den nedarver Evnen til at give godt og ensartet Afkom til sine Børn og Børnebørn. Det er derfor næppe uberettiget at tro og haabe, at den er i Besiddelse af stammedannende Evne, og at den kan blive Stamfader til en forbedret jysk Race, naar dens sjældne Egenskaber blive rigtig udnyttede. Vejen hertil er Indavl, Slægtskabsavl, og denne Vej ligger saa meget naturligere for, som det skarpe Udvalg, de dygtige jyske Hesteopdrættere foretage, tvinge dem dertil, dersom de ikke ville benytte mindre gode Dyr af døende Slægter til Sammenparring med deres gode »Aldrup'ere« eller ligefrem gaa over til Krydsning. Omstændighederne have saaledes ført os lige ind i Stammedannelsen, og der hører Mod til at forstyrre den.

Hestemænd, selv Renavlsmand, ere i Reglen i deres Hjerte Krydsningsmænd, idet de frygte Indavlen, og de fleste Hippologer ere gerne store Filosofer, som tro at kunne spekulere sig til al Ting. I Krydsningsavlen »lægge de sammen og halvere«, og i Indavlen multiplicere de. »Kun fuldkomne og fejlfrie Dyr kan det overhovedet gaa an at drive Indavl med«; men da saadanne, som bekendt, ikke eksistere, er jo Spørgsmaalet løst. Med »Aldrup'erne« er det under alle Omstændigheder rent galt; thi disse have som Regel smalle Underlaar, rette Bagkoder og kun middelgod Bevægelse. Faren ved at drive Indavl med disse »fejlfulde« Dyr er øjensynlig; man risikerer derved at faa Heste »uden Skank, med omvendte Bagkoder og slet ingen Bevægelse«. Naa, slet saa galt gaar det dog næppe. Erfaringen taler i alt Fald et andet Sprog. Der er i det mindste adskillige Eksempler paa yderst vellykkede Resultater af Avl mellem Halvsødskende efter *Aldrup Munkedal* samt mellem den og deres Børnebørn, og der er endnu ingen af de filosofiske Misfostre.

De dygtige jyske Opdrættere løbe heller ikke af Spøgelsefrygt over til Fjenden, om der end bliver en Del Overløbere indenfor Hæren. Skulde det saa vise sig, at

»Munkedalerne« ogsaa ville udarte ligesom de andre, og Hingstetillæget aftage, ja, saa er Haabet bristet, og saa er Tiden kommen til at indføre godt, nyt Blod. Jeg vil da haabe, at »Belgierne« ikke til den Tid ere uddøde; thi ogsaa den belgiske Race synes at følge samme Spor som den jyske, idet én Hingsteslægt truer med at ville tage Magten i Belgien.

Indenfor den lette Hesteavl, Frederiksborg-Avlen, er man ikke naaet til saa skrappt et Udvalg som i den jyske. Der gaar man endnu ikke saa ivrigt paa Jagt efter det bedste, og der bestaar, i god Samklang dermed, flere Hingsteslægter ved Siden af hverandre, nemlig »Hamlet'erne« (Stamfader: Araberen *Zarif*), »Pegasus'erne« (Stamfader: Fuldblodshingsten *Zampa*) og »Regulus'erne« (Stamfader: Den omtalte *Mignon*, f. 1690). I de senere Aar ere de andre Hingsteslægter paa Sjælland uddøde eller døende. Der er ikke Tale om, at nogen af disse tre Hingsteslægter begunstiges; men alligevel synes Hamlet'erne, navnlig gennem »Hingstefaderen« *Zarif* mere og mere at komme i Forgrunden. Og der drives allerede en ikke ringe Indavl, maaske ubevidst, med Hamlet'erne, uagtet ellers de nævnte Slægters Blod er ret godt sammenblandet hos Frederiksborghesten.

Endnu er der altsaa heller ikke her Nødvendighed for at indføre fremmed Blod, idet man kan »spille paa tre Strænge« en Tid.

Foredraget var ledsaget af følgende Diskussion:

Folkethingsmand *N. Jensen*: Jeg skal ikke nægte, at da jeg saa Overskriften over det nu afholdte interessante Foredrag, tænkte jeg mig ikke, at det var den sjællandske Hest og navnlig Stutteriet, man skulde have Statistik over; men jeg maa indrømme, at naar man skal have Statistik, kunde man vel ikke faa bedre Materiale end det, der gaves ved

Stutteriet; det maa man gaa ud fra har været fyldig i alle Maader. Naar jeg har hørt, at der var Nedgang paa Frederiksborgstutteriet, saa har jeg tænkt mig, at Nedgangen kom af, at man havde ledet Avlen for meget efter Farven; jeg har tænkt mig, at naar man f. Eks. i det hvide Stod havde en hvidfødt Hingst, saa var det først og fremmest, fordi den var hvidfødt, man brugte den som Avlsdyr. Men af det Foredrag, vi hørte nu, og af de Stamtavler, der ere forelagte for os, viser det sig jo, at det ikke i den Grad har været Tilfældet, som jeg har troet. Jeg skal derfor afholde mig fra nogen Kritik af dette; men jeg vilde gerne have Lov til at knytte et Par Bemærkninger til den ærede Foredragsholders Udtalelser om den jyske Hest. Det véd jo alle, at det vi for Tiden ere mest stolte af i Jylland, er Aldrup Munkedal-Stammen; men vi have dog ikke alene Øje for dens gode Egenskaber, vi se ogsaa, at den trænger til Forbedring. Den ærede Foredragsholder talte om Koderne. Men naar der ved denne Stamme med Rette synes at kunne anvendes saa stor Kritik fortrinsvis mod Koderne, mon det da ikke noget kunde ligge i, at der bliver spekuleret saa meget og i, at en hel Del af de unge Dyr, som blive opkøbte i en ung Alder, blive drevet unaturligt frem til en større Modenhed, end deres Alder tillader? Efter de Erfaringer, jeg har gjort, er jeg kommet til det Resultat, at man hellere maatte give dem mindre rigt Foder end holde dem i Drivhus, hellere maatte give dem fornøden Bevægelse, ja selv lade dem trække, end lade dem staa og blive overfedede. Man kan ofte se, at en 2-Aars Plag af denne Stamme er lige saa fuldt udviklet som en 4—5-Aars Hest, der ikke har været i Drivhus. Mon det ikke ligger noget heri, at Koderne ikke blive, som vi ønske dem? Saa er ogsaa disse Hestes Bevægelse blevet kritiseret. Det er jo en Selvfølge, at en svær, tung Trækhest ikke kan have en saa elegant, let og jordvindende Bevægelse som de, der ere beskrevne her i Stamtavlerne. Men ogsaa her, tror jeg, at en fornuftig Opdrætningsmaade vil være af overordentlig stor Betydning, især da vi nu have et Marked for den jyske Hest, som er saa godt, at det ingensinde har været bedre. Det ere vi nemlig alle enige om i Jylland, at først nu kunne

vi se paa ethvert af vore store Skuer, der omfatte hele Jylland, at de have noget tilfælles, at der er Type i dem, hvad vi ikke havde for en Snes Aar tilbage. Da havde vi et godt Individ af hver Stamme, men de lignede ikke hinanden. Nu er Ligheden kommet, og det er vi glade ved, og det bygge vi paa; og vi have Haab til, at det skal lykkes os at faa en virkelig Stammedannelse, der har Nedarvingsevne i flere Led.

Ritmester *Schwartz-Nielsen*: Jeg har følt mig overordentlig tiltalt ved at se Resultatet af det store Arbejde, som Statskonsulenten har forelagt os. Det er jo kun Fakta, hvorpaa der er peget, og som ikke kunne omstyrtes. Men m. H. t. Resultaterne, der skulle drages deraf, tror jeg nok, man ser lidt for ensidigt paa Sagen, naar man heraf vil uddrage Regler og Slutninger, som bygges paa Avlen alene. Jeg tror, at for at se paa Sagen i sin store Helhed, er det absolut nødvendigt foruden at se paa den direkte Avl og paa Arven, tillige at fæste sit Øje paa de omgivende Forhold, der indvirke paa denne. Naar vi se hen paa Stutteriets hele Avls Historie, formener jeg, at det Forfald, som dér pludselig indtræder, maaske — det er kun en Hypothese fra min Side — ikke lidt skyldes netop det, at der fandtes saa mange Individuer af denne Race, at man ikke var i Stand til at give dem den Øvelse, Pleje og Dressur som i Stutteriets første Dage, hvor Antallet var mindre. Det samme overfører jeg paa Avlen i dens store Almindelighed. Jeg er overbevist om, at m. H. t. Stammernes, Familiernes og Racernes Udvikling, er det Maaden, hvorpaa de opdrættes, og Forholdene, hvorunder de leve, der spille den største Rolle og ere af en saadan Betydning, at det til Slutning maaske er det, der er mest afgørende. Det var mig derfor en overordentlig stor Tilfredsstillelse at høre Hr. Folkethingsmand Jensen udtale sig, som han gjorde, om den stærke Kritik, der falder over Jydehesten paa visse Omraader. Det er jo navnlig Koderne, der have været paa Tale her; og det er jo ubetinget rigtigt, ellers kunde den Mening ikke have været saa almindelig. Naar man derfor vil bygge paa Avlen og Arven som det, der fremdeles skulde være det opbyggende, tror jeg, man gaar forkert. Det, man dér har at bygge paa, er det forbedrede Opdræt; ubetinget har Folke-

thingsmanden dér fæstet Blikket paa det rette, som ad Aare vil komme den jyske Avl til Hjælp, idet der vil bygges op ved Hjælp af Opdræt og Dressur, hvad der bestemt ikke kan hentes andet Steds fra ved fremmede Racer. Det samme, tror jeg, gør sig gældende ved Frederiksborghesteavlen. Vi skelne mellem forskellige Stammer; vi arbejdede videre paa dem og haabe at bringe det til et godt Resultat. Men at det just dér vil komme til at dreje sig om at være den Stamme eller den Stamme, der kommer til at føre Resultatet videre gennem Arv af, hvad der ligger fra Forfædrene, hvad der er opsamlet af Arvekraft, det tror jeg ikke. Jeg tror, at vi atter her komme til at bygge paa Opdrætningsvejen. Ad denne Vej er det min Overvisning, at vi kunne oparbejde Frederiksborggracen, og derigennem vil der kunne skabes noget, hvormed vi kunne føle os fuldt tilfredse. Hovedresultatet af det, jeg her har tilladt mig at fremføre som en afvigende Mening eller som et lille Appendiks til, hvad Statskonsulenten har fremført, er altsaa, at man ikke ubetinget skal holde sig til Arven som det væsentligste ved Stamme- og Familiedannelsen, men at vi maa tage Opdrættet med som en væsentlig Faktor til det endelige Resultat.

Statskonsulent *J. Jensen*: De to Herrer, som have vist mig den Ære at sige noget om Sagen, ere gaaede lidt udenom det Spørgsmaal, jeg har behandlet. Det er egentlig nærmest kun Avlen, jeg har tænkt paa i dette Tilfælde, hvad saa vel mine Tabeller som ogsaa Foredragets Titel antyder. Naar Hr. Ritmester Schwartz-Nielsen udtaler sig, som om den forandrede Pleje i Stutteriet skulde have gjort, at der var kommet Udartning ind i det, saa maa jeg sige, at der er intetsomhelst af, hvad der foreligger i Arkiverne, der paa nogen Maade antyder, at der er sket nogen Forandring i Plejeforholdene paa det Tidspunkt, da man kan antage, at Dekadencen er begyndt. Det foreligger først noget ind i det 19. Aarhundrede, da Bestyrelsen var blevet temmelig uordentlig under den sidste Stutmester, hvilket bevises deraf, at han blev sat fra Bestillingen, da der kom en Kommission i 1832. Da lyde Udtalelserne om, at der var ret skandaløse Forhold m. H. t. Plejen. Men naar vi undtage det, som er paa et

saa sent Tidspunkt, at Patienten allerede laa i de sidste Krampetrækninger, er der intetsomhelst der tyder paa, at der er sket Forandring i Røgt og Pleje fra den gode Tid til den daarlige. Om der har været en daarlig Stutmester, der ikke har holdt Orden i Sagerne, véd man ikke; men fra Frederik IV.s Tid, fra 1720, findes der et meget strengt og nøjagtigt Reglement for, hvad hver Hest skal have indtil Kvint baade af Hakkelse og Dit og Dat. Om man har fulgt det, eller hvorledes det er fulgt, véd jeg ikke. Men først 1759 kom der en ny Fodringsplan, og den gik ud paa, at Følhopper fra dette Tidspunkt faa Havre, hvad de ikke havde faaet før. Det er den eneste Forandring, der foretages fra den Tid, saa jeg kan ikke indse, at der foreligger andet end Tanker i den Retning, for at der muligvis i Plejen er sket nogen Forandring. Først efter at vi ere komne ind i det 19. Aarhundrede, da Dekadencen er ustandselig og uhjælpelig, kan man paavise at der er sket Forsømmelighed; men der kan altsaa ikke bygges noget som helst paa, at der er sket Forandringer i Plejen. Udover det kan jeg ikke udtale mig om, hvor vidt det har gjort noget.

Hofjægermester *Friis*: Da ikke flere begære Ordet, maa jeg paa Selskabets Vegne bringe Statskonsulenten en Tak for det udførlige Foredrag, De har holdt, for de Oplysninger, De har givet om Hesteslægter i al Almindelighed og navnlig, fordi De her har villet give os Meddelelse om de Resultater, som De gennem Deres meget betydelige Arbejde er kommet til ved Undersøgelsen af Frederiksborg Stutteri.
